

35 éves a pécsi kultúráközvetítő képzés

Kulturális valóságismeret és EKF 2010 – konferencia és emlékülés

2010. november 18–19-én Pécsen, Európa Kulturális Fővárosában a pécsi kultúráközvetítés 35., valamint a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar megalakulásának 5. évfordulója alkalmából a Kar Kultúratudományi és Könyvtártudományi Intézete szervezésében tudományos konferencia és emlékülés megtartására került sor. A konferencia támogatói voltak a Pécsi Akadémiai Bizottság Közművelődési és Könyvtártudományi Munkabizottsága, a Kultúráközvetítők Társasága, a Pécs/Sopianae Örökség Nonprofit Kft. és a Pécsi Tudományegyetem Alumni Irodája.

A konferencia a tágan értelmezett kultúráközvetítés fő tendenciáit, jelenségeit dolgozta fel, továbbá bemutatta a kulturális erőforrások újszerű mobilizációjával kapcsolatos kutatások aktuális eredményeit is. A téma jellegéből fakadóan a sokféle megközelítés, valamint az interdiszciplinaritás jellemezte a tanácskozást. A plenáris előadásokon elhangzottak kiválóan előkészítették a későbbi, szűkebb körű diskurzusokat.

Elsőként Kapitány Ágnes és Kapitány Gábor a kultúra területén megfigyelhető folyamatos változásokról, illetve azok folyamatairól, az értékek módosulásairól mutatták be empirikus kutatásaik eredményeit, és vontak le azokból gondolatébresztő következtetéseket. Később Halmi Zsuzsa, a Kultúráközvetítők Társaságának elnöke a kultúráközvetítés múltjába és jelenébe vezette be a hallgatóságot. Kocsis Mihály, a Kar docense pedig a kultúráközvetítéssel foglalkozó volt hallgatóink életütemezésének eredményeiről és tanulságairól tartott érdekes előadást.

A plenáris előadások után a hat szekcióban folytatódott a konferencia munkája, úgymint:

1. A kultúrakutatás jelene és új irányai
2. A felnőttoktatás kihívásai az ezredforduló előtt és után
3. Multikulturális társadalom és oktatás
4. A kultúráközvetítő szereptudat összetevői
5. Mobil könyvtári innovációk a kulturális esélyegyenlőség megvalósításában
6. Az emberi erőforrás-fejlesztés kultúrája – múlt és jelen

Beszámolónkban a *Mobil könyvtári innovációk a kulturális esélyegyenlőség megvalósításában* szekció munkájával foglalkozunk részletesebben. A könyvtári

szekció – illeszkedve a rendezvény tematikájához, egyben képviselve a sajátos szakmai szempontokat is – a régióban különösen aktuális és emellett érdekes téma tárgyalására vállalkozott, amikor a *mobil könyvtári innovációk* és a kulturális esélyegyenlőség kérdésének taglalását helyezte a középpontba. Úgy tűnik fel ugyanis, hogy a mozgókönyvtári ellátás nemhogy veszítene szerepéből, ellenkezőleg, a mobilitást biztosító eszközök bővülésével és segítségével újabb perspektívák nyílnak meg a szolgáltatás előtt. Ma már nem csupán az olvasnivalók eljuttatását vállalhatják, hanem egyben az információs tér kitágításában is jelentős szerepet játszhatnak. Így feladataikat ma már nem csupán a művelődési lehetőségekhez történő hozzáférés biztosítása jelenti, hanem az információs szabadság gyakorlásának segítése, továbbá a meglévő esélykülönbségek mérséklése is. Baranyában és a dél-dunántúli régióban különös jelentősége van e kérdésnek, hiszen az itteni lakosság többnyire apró falvakban él. Baranya megye 301 településéből 261 község lakónépességének száma nem éri el az ezer főt. Mind gazdasági, mind kulturális téren tovább súlyosbítja a helyzetet, hogy a régióban jelentős a halmozottan hátrányos, mind gazdasági, mind pedig társadalmi szempontból elmaradott kistérségek száma. E térségekben a települések többsége önállóan nem tart fent művelődési intézményeket, így könyvtárat sem. Ezek hiányában pedig sérülhetnek a régióban élők alapvető állampolgári jogai. Hogy az ezzel kapcsolatos helyzetet jobban érzékeltessük, hívjuk fel a következőre a figyelmet: a dél-dunántúli határ menti települések egy részében a mobiltelefonok működtetéséhez sincs elegendő térerő, nem beszélve az internethálózatról. A gazdasági hátrányok, az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliség miatt a lakosság jelentős hányada nem tudja vállalni a szolgáltatási díjak kifizetését sem. Az aprófalvak lakói számára tehát valóban közvetlen és szinte megélhetési segítséget nyújt, ha a könyvtári szolgáltatások révén hozzá tudnak jutni a megfelelő mennyiségű és minőségű információkhoz. Ennek szolgálatában kezdte meg működését Baranyában, 2010 decemberében a Könyvtárbusz Projekt,^{*} amely a mozgókönyvtári szolgáltatás egyik legmodernebb lehetősége, és amely a tanácskozás számára különös időszerűséget adott.

A konferencia két napja alatt a könyvtári szekcióban, az ország valamennyi részéből jött előadók segítségével, összesen tíz előadást hallhattunk, amelyek tematikusan két részre oszthatók: történeti áttekintések, valamint a gyakorlatban is megvalósuló példák bemutatása. Az előadások harmada a mozgókönyvtári szolgáltatások kialakulásával, hazai, valamint nemzetközi történeti áttekintéssel, a jogszabályi háttér változásának kronológiájával foglalkozott. A többi előadó a mozgókönyvtári szolgáltatás konkrét hazai (Magyarország, Baranya megye, Pécs, Sásd), illetve nemzetközi (például Skandinávia, Dél-Amerika, Afrika stb., valamint a Magyarországgal szomszédos országok) gyakorlatát mutatta be. Két előadás hangzott el, amelyek csak indirekt módon kapcsolódtak a témához: vizsgálatuk tárgyát inkább a könyvtárak használóinak szokásai adták. A szekció-előadások sorrendje követte a tematikai felosztást, ugyanis először a mobil könyvtárak kialakulásáról, történetéről hallhattunk, ezt követően pedig megismerkedhettünk a gyakorlattal is.

* Vö.: Szabolcsiné Orosz Hajnalka: Baranyai Könyvtárbusz Projekt. = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2011. 2. sz. 26–31. p.

Először a téma kiváló hazai szakértőjét, Tóth Gyula (Szombathely) előadását hallhattuk, aki a mozgókönyvtári ellátás magyarországi történetét dolgozta fel. Előadása átfogó képet adott a hazai múltról és jelenről, hogy szinte valamennyi előadó számára hivatkozási pontot biztosított.

Ezt követően Pogányné Rózsa Gabriella (Nyugat-magyarországi Egyetem) a brit mozgókönyvtári szolgáltatások kezdetéről tartott rövid ismertetést, amelyből megtudhattuk, hogy Samuel Brown jóvoltából már az 1800-as évek elején kialakult egy sajátos mozgókönyvtári szolgáltatás, az úgynevezett „itinerating library”.

Sipos Anna Magdolna (Pécsi Tudományegyetem), a szekció elnöke arról érkezett, hogy történelmileg és a jogi szabályozás szintjén, 1945-öt követően hogyan jelent meg a könyvtárhasználat mint állampolgári jog, és ahhoz milyen tartalmat definiáltak a könyvtári szaktörvények.

A történeti áttekintések után a gyakorlat felőli megközelítésre került sor. Szabolcsiné Orosz Hajnalka, a Csorba Győző Megyei–Városi Könyvtár igazgatója a baranyai mozgókönyvtári szolgáltatás gyakorlatát, valamint a jövőbeli terveket vázolta. A Könyvtárbusz Projekt a Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont gondozásában megvalósuló mobil könyvtári innováció, amit egy 2008-as TIOP-pályázatnak köszönhetően, a 2011-es esztendő folyamán indítanak el. A könyvtárbusz ünnepélyes átadására 2010. december 9-én került sor. Az általános baranyai helyzetkép után egy szűkebb régiót magában foglaló térség példájával ismertetett meg bennünket

Szeifer Csaba, a sásdi Művelődési Központ és Könyvtár igazgatója a sásdi kistérségben megvalósuló mozgókönyvtári ellátás témájában tartotta bemutatóját. A sásdi könyvtár a Csorba Győző Megyei–Városi Könyvtárral (valamint a Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközponttal) együttműködve végzi a mobilkönyvtári tevékenységét, ezzel segítve a kistérség mintegy 16 ezer főt számláló községe számára az információkhoz és dokumentumokhoz jutást.

Takács Margit (Debreceni Egyetem) prezentációjában részletesen beszélt a hazai mozgókönyvtárak helyzetéről.

Őt követte Iszály Ferenc, aki a mobilkönyvtárak és az internet szerepéről tartott előadást. Bemutatójának középpontjában a Magyarországgal szomszédos országokban működő mobil könyvtári szolgáltatások bemutatása állt.

Tóth Máté (Könyvtári Intézet, Pécsi Tudományegyetem) látványos, fotókkal gazdagon illusztrált prezentációjából megtudhattuk, hogy a különböző földrajzi jellemzőjű országokban más és más adottságú szállító eszközöket használnak a mozgókönyvtári ellátásban. A speciális táji adottságokkal, időjárás- és közlekedési viszonyokkal bíró térségekben – többek között – hajóval, tevével, számmal, elefánttal vagy kibermobillal juttatják el a könyveket az olvasóknak.

Eszenyiné Borbély Mária, (Debreceni Egyetem) a használói elégedettséget befolyásoló tényezők témájában tartotta meg szekció-előadását. Szerinte az egyetemi hallgatók különböző felhasználói csoportokba oszthatók, annak függvényében, milyen tárgyszavak segítségével keresnek az OPAC-ban. Ennek alapján megkülönböztethetünk profi, leíró, leszűkítő, túlbonyolító, internetfüggő, tudatosan kereső hallgatókat, valamint megrögzött tárgyszórajongókat.

Egervári Dóra (Pécsi Tudományegyetem) előadása zárta a szekció munkáját. Prezentációjában az egyetemisták információs műveltségét fejlesztő kurzus terve-

zetét mutatta be, amelynek elfogadása esetén, a pécsi Könyvtártudományi Intézet az egész egyetem vonatkozásában gazdájává válhat az egyetemisták információs kompetenciája fejlesztésének.

A szekcióban elhangzott valamennyi előadás alátámasztotta és bizonyította, hogy a mobil könyvtáraknak létjogosultsága van, mozogjon az akár a földön, a vízben vagy a levegőben, keréken vagy négy lábon. Minden változat azt a célt szolgálja, hogy az érdeklődő, olvasó, könyvtár-, illetve szolgáltatáshasználó hozzájusson azokhoz a könyvekhez, dokumentumokhoz, információkhoz, amelyekre szüksége van. A történeti aspektust és a napi gyakorlatot is feldolgozó rendezvény szerencsésen ötvözte a kétféle megközelítést. A rendezvény hozzájárult a mozgókönyvtári ellátás kérdésének alaposabb feldolgozásához. A rendezők gondoskodnak arról, hogy a téma iránt érdeklődők, de a rendezvényen részt venni nem tudók is megismerhessék a feldolgozott témát. Az előadások szerkesztett változatait tartalmazó digitális kötet 2011 első negyedévében jelenik meg, továbbá elérhető lesz a Magyar Elektronikus Könyvtár gyűjteményében is.

Egervári Dóra